

Frisersalonger

Tillsynsprojekt 2007

Katarina Frilén
Maria Mattsson

Innehållsförteckning

1 Bakgrund	sid 2
2 Syfte och mål	sid 2
3 Avgränsning	sid 2
4 Metod/genomförande	sid 3
5 Resultat	sid 3
5.1 Allmänt	sid 4
5.2 Kemikalier och avfall	sid 4
5.3 Lokal, utrymmen och ventilation	sid 4
5.4 Hygien och smittskydd	sid 5
5.5 Tobaksrökning och sällskapsdjur	sid 5
5.6 Kosmetiska och hygieniska produkter	sid 5
5.6.1 Innehållsdeklaration	sid 6
5.6.2 PI-hållare	sid 6
5.6.3 Användningsområde/varningstext	sid 7
5.6.4 Förekomst av utvalda ämnen	sid 7
6 Åtgärder	sid 8
7 Diskussion	sid 8
7.1 Hälsoskydd och hygien	sid 8
7.2 Kosmetiska och hygieniska produkter	sid 8
8 Slutsatser	sid 9

1 Bakgrund

I verksamhetsplaneringen (VEP) för 2007 avsattes en personmånad för ett kombinerat tillsynsprojekt med inriktning mot frisersalonger där såväl den hygieniska verksamheten som användning och försäljning av kosmetiska och hygieniska produkter (KoH) skulle granskas. Enligt VEP och projektplanen (bilaga 1) skulle 15 frisersalonger inspekteras under 2007.

Lokaler där det bedrivs yrkesmässig hygienisk verksamhet ska vara utformad och utrustad så att risken för människors hälsa begränsas. Fungerande rutiner behöver finnas för att begränsa risken för spridning av smitta (exempelvis god handhygien, rengöring av lokal och utrustning).

Frisörer använder olika KoH-produkter i sin verksamhet, exempelvis schampo, hårfärger, hårsprayer osv. Det kan finnas ämnen i dessa produkter som kan orsaka allergier hos dem som använder dem. Det kan också finnas miljöfarliga ämnen i produkterna.

2 Syfte och mål

Syftet med projektet är att öka verksamhetsutövarnas kunskap om hygieniska och miljömässiga riskmoment samt vilka krav som ställs på KoH-produkter som används eller säljs i verksamheten. Kontroll av märkningen av KoH-produkter ingår i projektet.

Målet är att KoH-produkter som säljs eller används ska uppfylla gällande regler för märkning och innehåll för att minska riskerna för hälsan och/eller miljön vid användning eller försäljning av produkterna samt att verksamheten även i övrigt bedrivs i bra lokaler och med bra rutiner.

3 Avgränsning

Inspektion genomfördes i 15 frisersalonger. Frisersalonger med tre anställda eller fler skulle väljas ut för inspektion. Om inte detta var möjligt skulle sådana med två eller fler anställda också väljas ut. Projektet omfattade endast hårvård. Frågor har dock ställt om frisörverksamheten kombineras med andra verksamheter t ex öronhåltagning, solarium, piercing, fotvård och liknande.

Anmälningsskyldiga verksamheter omfattas av förordning (1998:899) om verksamhetsutövaras egenkontroll. Eftersom anmälningsskyldigheten enligt 38 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd försvinner för frisersalonger vid årsskiftet har dock efterlevnaden av egenkontrollförordningen inte kontrollerats i projektet.

Ytterligare en begränsning var att maximalt 15 KoH-produkter skulle kontrolleras på varje ställe, oavsett hur många som användes eller fanns till försäljning.

Dessutom avgränsades inspektionen gällande KoH-produkter att gälla vissa, i förväg utvalda frågor:

1. Finns innehållsdeklaration? En sådan ska finnas på ytterförpackningen till KoH – produkt som släpps ut på marknaden i "outplånlig, lättläst och väl synlig skrift".

2. Finns "hand i bok" symbol? Om det på grund av förpackningens form eller storlek inte är möjligt att ha innehållsdeklarationen på förpackningen ska uppgift om beståndsdelarna finnas på bifogad folder, etikett, eller kort och konsumenten ska hänvisas till denna information genom en förkortad upplysning eller "hand i bok" symbol.
3. Finns "bok"?
4. Har amerikansk märkning använts?
5. Finns användningsområde/varningstext på svenska?
6. Finns uppgift om PI-hållare inom EES? PI (produktinformation) – hållare är den som är skyldig att hålla information om produkten tillgänglig för Läkemedelsverket.
7. Verkar innehållsdeklarationen vara fel?
8. Innehåller produkten något av följande ämnen?
 - Hydrokinon (hydroquinone)
 - Nitroserande system i tvål och schampo (kombination av 2-bromo-2-propane-1,3-diol och Cocamide DEA)
 - Blyacetat
 - Metyldibromo glutaronitrile
 - Dibutylftalat
 - Nonylfenoler (nonoxynol)
 - Zinkpyritione

4 Metod/genomförande

Ett informationsblad (bilaga 2) togs fram samt skickades ut till samtliga kända frisersalonger i kommunen, oavsett storlek på verksamheten. En checklista (bilaga 3) gjordes också i ordning där frågor som gäller hygienlokalen och frågor gällande KoH-produkterna sammanställdes.

Inspektionerna tidbokades med företagen. Efter inspektionerna har samtliga företag fått inspektionsrapporter med påpekande om eventuella brister som uppmärksammats under inspektionen. Läkemedelsverket har informerats om vissa av bristerna gällande KoH-produkter.

5 Resultat

Totalt inspekterades 15 företag inom ramen för tillsynsprojektet.

En av 15 inspekterade frisersalonger...

5.1 Allmänt

Omfattningen av frisörverksamhet i kombination med andra verksamheter var mindre än förväntat. T ex förekom inte håltagning av öronen alls vid någon av frisersalongerna. Inte heller förekom kombination med någon annan hygienisk verksamhet. Däremot hände det att lokalen delades med någon annan företagare med t ex hudvård- eller nagelvårdsverksamhet. Det var också vanligt att en eller flera friserstolar hyrdes ut till andra egna företagare. Detta innebär att frisersalonger som vi inledningsvis trodde hade flera anställda visade sig vara ensamföretagare med uthyrda friserstolar. I dessa fall har inspektionsrapporten gått till det företag som vi inledningsvis tagit kontakt med.

5.2 Kemikalier och avfall

De flesta verksamheter anser sig endast få mindre mängder kemikalierester, eller inga alls. Vid blandning av färger blandas så smått som möjligt. Eftersom färgerna är dyra finns det både en ekonomisk och miljömässig vinst med att bara blanda så mycket som behövs. De rester som blir i blandningskärl etc sköljs huvudsakligen ut i avloppet.

Alla salonger sorterar avfall i någon form. Det kan dock vara mer eller mindre utvecklat. Exempel på sådant som brukar sorteras ut är förpackningar (plast, metall och papper), stickande skärande avfall (främst knivblad), batterier, glödlampor etc. Det förekommer att leverantörer tar med sig förpackningsavfall när nya produkter levereras. I samtliga fall har skärande avfall som knivblad samlats i för ändamålet speciella behållare.

5.3 Lokal, utrymmen och ventilation

Verksamheten i två av de inspekterade frisersalongerna bedöms vara inrymda i olämpliga lokaler. I det ena fallet beror det på avsaknad av fungerande ventilation. Enligt socialstyrelsens allmänna råd bör ventilationen som riktvärde vara ett uteluftsflöde om minst sju liter per sekund för varje person som samtidigt beräknas uppehålla sig i salongen. Beroende på verksamhetens art och omfattning kan det finnas behov av ytterligare luftväxling.

De flesta inspekterade frisersalongerna hade mekanisk till- och frånluftsventilation, i något fall mekanisk frånluft. I dessa lokaler upplevdes ventilationen som tillfredställande vid inspektionstillfället.

Det kan konstateras att separata utsug där kemikalier blandas är ovanligt. De flesta uppger att de anser att det fungerar bra ändå med dagens produkter som bland annat dammar och luktar mindre än de som användes tidigare.

I andra fallet var lokalen olämpligt utformad på så sätt att personalutrymmen saknades. Exempelvis var mikrovågsugn och kaffeautomat därför placerad på den bänk där kemikalierna blandades vilket bedöms olämpligt. Denna lokal och inredningen i lokalen var även i övrigt i vissa delar olämpligt utformad med material som inte är lättstädade, textila mattor o dyl.

En förutsättning för en god hygien är bra rutiner för städning och rengöring, samt att frisersalongens golv, väggar och inredning är lättstädade och har ytor som tål avtorkning.

Separat städutrymme med utslagsvask saknas i stor del av de inspekterade salongerna. En vanlig lösning är att förvara städutrustning på toaletten. Ibland fanns separata städsåp, städvatten slås ut på toaletten.

Separata toaletter för kunder och personal bör finnas, särskilt i de större salongerna med flera anställda. Så var det dock inte i alla fall. I de fall separata kundtoaletter inte går att anordna är det extra viktigt med fungerande städrutiner och att toaletten städas oftare (kan behövas flera gånger per dag).

Vid inspektionen konstaterades att det var vanligt med textila handdukar på såväl personal som kundtoaletter. I ett fall användes textilhanddukarna som "engångshanddukar" då de genast sorterades ut till tvätt efter användning. Detta var löst så att en liten tvättkorg för handdukarna var placerad i direkt anslutning till hyllan där de små engångstextilhanddukarna låg.

5.4 Hygien och smittskydd

Rutinerna för desinficering och rengöring av redskap bedömdes som godtagbara i de flesta fall. Alla brukar borsta redskapen rena, och i många fall därefter desinficera dessa i något desinfektionsmedel. Rena redskap används enligt uppgift till varje kund. Tillgång till desinfektionsmedel för att kunna smittrena vid blodkontakt fanns hos de flesta, dock inte alla. Ett par frisersalonger använde sig av desinficering med hjälp av UV-ljus, där redskapen bestrålas i tät låda. Enligt Statens Strålskyddsinstitut (SSI) kan metoden ifrågasättas eftersom skuggade eller täckta partier inte nås av ljuset. Rengöring och desinficering av redskap sker i de flesta fall på samma diskbänk där blandning av kemikalier (färg o dyl) sker.

Möjlighet för handtvätt ska finnas lättillgängligt i behandlingslokalen och det ska finnas både flytande tvål och engångshanddukar, eftersom fast tvål och textilhanddukar kan överföra smitta. Helst ska det finnas ett separat tvättställ, men detta förekom inte vid någon av de inspekterade frisersalongerna. Handtvätten är i stället ordnad vid diskbänk, schamponeringsplats eller på toaletten.

5.5 Tobaksrökning och sällskapsdjur

Tobaksrökning förekom inte i någon av de inspekterade frisersalongerna.

I två av frisersalongerna förekommer det att innehavarens hund följer med till salongen. I ytterligare en frisersalong godtar innehavaren att kunder tar med sig hunden in i salongen, om övriga kunder accepterar detta. Det har dock endast hänt ett fåtal gånger på ett tiotal år.

Enligt en dom från miljödomstolen är det acceptabelt att en hund tidvis vistas i lokalen om en skylt sätts upp på dörren för att informera allergiker.

5.6 Kosmetiska och hygieniska produkter

En uppdelning av kontrollerade produkter har gjorts i grupperna mjällprodukter, hårfärger/permanent, övriga hårvårdsprodukter och övrigt. Till övriga produkter räknas t ex nagellack och smink.

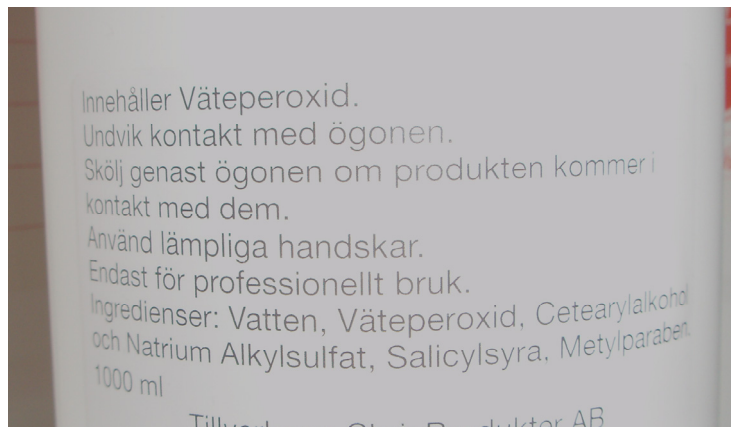
Ingen av de inspekterade företagen tillverkar eller importerar KoH-produkter. Samtliga salonger säljer KoH-produkter.

Totalt har 155 KoH-produkter kontrollerats. Samma produkt kan ha kontrollerats på flera salonger. Vid urval av produkter har dock märken som inte påträffats förut valts ut före redan tidigare kontrollerade produkter.

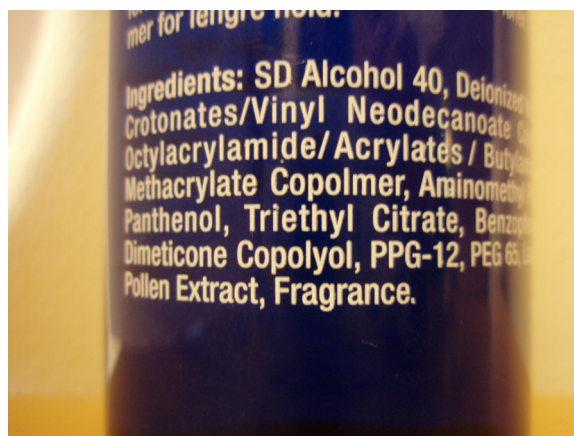
5.6.1 Innehållsdeklaration

Av de kontrollerade produkterna har en produkt helt saknat innehållsdeklaration. Det har då rört sig om en produkt som av salongen hållits över från en större förpackning till mindre, omärkta sådana som sedan sålts till kunden.

Felaktig innehållsdeklaration har noterats på två produkter. Ingredienserna hade inte angetts med INCI-namn (International Nomenclature of Cosmetic Ingredients), utan i stället hade de angetts på svenska eller amerikanska, vilket är felaktigt.

Exempel på felaktigt utförd innehållsdeklaration på KoH-produkt

Ett annat exempel på felaktigt utförd innehållsdeklaration på KoH-produkt

5.6.2 PI-hållare inom EES

Information om KoH-produkter ska finnas tillgängliga hos tillverkare eller importör eller dennes representant inom EU/EES (S.k. PI-hållare). Vad informationen ska bestå av framgår av 23 § Läkemedelsverkets föreskrifter om kontroll av KoH-produkter (LVFS 2004:12). Ett

viktigt krav är att det ska ha gjorts en bedömning av produktens säkerhet för människors hälsa. Namn och adress på PI-hållaren ska finnas på produktens behållare och ytterförpackning.

Hos sex av de inspekterade frisersalongerna noterades brister vad gäller PI-hållaradress på någon KoH-produkt (sammanlagt åtta produkter). Det kan vara att adress saknas (kan vara adress till USA eller saknas helt), eller att PI-hållaradressen är ofullständig. Exempel på detta är webbadress.

5.6.3 Användningsområde/varningstext

Användningsområde ska beskrivas på svenska. Beskrivning behövs dock inte om användningsområdet "tydligt framgår av presentationen av produkten". Presentationen är produktens utseende, form, färg, förekomst av bilder etc.

Det är vanligt förekommande att användningsområdet inte anges på svenska på KoH-produkterna. Informationen om produkterna står oftast på engelska. Däremot hade många av salongerna kompletterat denna information med egna skyltar eller lappar vid hyllkanterna som beskrev produkterna på svenska. Detta kompletteras ofta med personlig rådgivning.

Även varningstexter ska vara på svenska. I vissa fall är det obligatoriskt med varningstext. Detta gäller t ex hårfärger eller permanentvätskor som innehåller något ämne som omfattas av begränsningar och ska märkas med viss obligatorisk varningstext som framgår av Läke-medelsverkets föreskrift (LVFS 2007:4). Obligatorisk varningstext saknades i vissa fall. Ibland fanns varningstexten inte på förpackningen utan endast i bipacksedel. Avsaknad av obligatorisk varningstext är en allvarlig brist.

Det har även förekommit att det finns varningstext, men att denna utformats på ett felaktigt sätt. Ytterligare brister som noterats på vissa frisersalonger är att produkter som enligt märkningen är avsedd "Endast för yrkesmässig användning" ändå har sålts till konsumenter.

5.6.4 Förekomst av utvalda ämnen

Inför projektet valdes ett antal ämnen (åtta stycken, se avsnitt tre) ut att särskilt uppmärksamma i projektet. Anledningen till att dessa ämnen valdes ut är att vissa av ämnena är begränsade eller förbjudna. Ett par av dem är tillåtna att använda men ifrågasatta ur miljösynpunkt. Det har därför varit intressant att se i vilken utsträckning dessa ämnen förekommer i produkterna.

Ingen av de utvalda ämnena konstaterades i de kontrollerade produkterna, med undantag för zinkpyrition som ingick i ca 70 % av kontrollerade mjällprodukter. Zinkpyrition kan utgöra ett miljöproblem, vilket bland annat framgår av Läke-medelsverkets rapport Miljöpåverkan från kosmetiska och hygieniska produkter (augusti 2004). Schampo med zinkpyrition bör inte användas slentrianmässigt utan endast när ett specifikt mjällproblem behöver lösas.

6 Åtgärder

Samtliga inspekterade företag har i förväg fått ett informationsblad och efter inspektionen en inspektionsrapport där eventuella brister har påpekats. Vid en av inspektionerna konstaterades att en frisersalong var nystartad utan att anmälan till miljönämnden om detta har gjorts. Detta innebär att miljöstraffavgift måste beslutas för denna verksamhet. Försäljning av KoH-produkter som saknar märkning (t ex innehållsdeklaration och varningstext) är en allvarlig överträdelse. Sådana överträdelser är straffsanktionerade och åtalsanmälan kommer därför att göras.

Vad gäller brister som har att göra med märkningen av produkterna har företagen uppmanats att kontakta sina leverantörer och begära att dessa rättar till de påpekade bristerna. I vissa fall har Läkemedelsverket informerats om uppmärksammade brister.

Eftersom zinkpyrition är tillåtet att använda har frisersalonger där produkter med ämnet fanns informerats om de invändningar mot ämnet som finns ur miljösynpunkt, och om miljöbalkens "produktvalsprincip" i 2 kap. 4 § miljöbalken.

7 Diskussion

Inspektion av frisersalonger har inte genomförts på många år. Detta projekt var därför intressant för att se hur verksamheterna inom detta område fungerar ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt.

7.1 Hälsoskydd och hygien

Riskerna med smittspridning i samband med hygienisk behandling är i allmänhet små och frisering är en av de minst riskfyllda typerna av hygienisk behandling.

I detta projekt har dock i ett par fall noterats lokaler som inte bedömts lämpliga för sitt ändamål och där behov av åtgärder som t ex förbättrad ventilation bedöms finnas. Vad gäller verksamheten i övrigt har många fått påpekanden om att textilhanddukar används på toaletter och vid handtvätt i övrigt. Engångshanddukar i papper eller textil är att föredra.

I några fall har påpekanden gjorts gällande desinficering av redskap, där desinficering med UV-ljus ifrågasatts och bör kombineras med annan metod. Tillgång till desinfektionsmedel för att kunna smittrenera vid eventuell blodkontakt behövs också, vilket påpekades där detta saknades.

Utsug där kemikalierna blandas saknas nästan genomgående. I något fall är det på gång att ordnas. Hantering och blandning av starkt doftande kemikalier samt kemikalier som kan avge damm eller ånga bör ske på en plats som är väl ventilerad. Om inte placeringen av platsen för blandning av kemikalierna och salongens och ventilationens utformning gör att damm eller ångor sprids till kunderna är frågan dock i första hand en arbetsmiljöfråga.

7.2 Kosmetiska och hygieniska produkter

Samtliga besökta frisörer köper sina produkter via en eller flera leverantörer och förutsätter att produkterna som levereras är korrekt märkta och anpassade till den svenska marknaden. Produkterna som släpps ut på marknaden genomgår dock ingen granskning av någon

myndighet eller något annat kontrollorgan. Detta innebär att det ställs stora krav på att tillverkare och importörer själv har kunskap om vilka krav som gäller. Miljöbalkens allmänna hänsynsregler om att man ska ha tillräcklig kunskap om hur den egna verksamheten påverkar människors hälsa eller miljön gäller även frisörerna.

De flesta av produkterna som används eller säljs hos frisersalongerna förefaller vara korrekt märkta utifrån den stickprovskontroll som gjorts i projektet. Vissa brister, ett par allvarliga, har dock noterats. Bland de allvarigare bristerna bedöms avsaknad av obligatorisk varningstext vara, och att produkter märkta "Endast för yrkesmässig användning" ändå säljs till konsumenter. Den allvarligaste bristen enligt vår bedömning som noterats hos en frisersalong är att fylla över produkt till små omärkta förpackningar som därmed saknar såväl innehållsdeklaration som obligatorisk varningstext m.m (produkten på bilderna nedan)

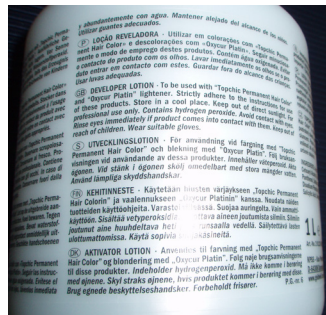

Bild 1 och 2 visar originalförpackningen och bild 3 visar den omärkta förpackningen.

8 Slutsatser

I det stora hela fungerar friserverksamheterna på ett bra sätt och det används och säljs produkter som i huvudsak uppfyller gällande bestämmelser. Det har dock noterats allvarliga brister på ett par ställen gällande KoH-produkterna och även lokalbrister som skulle behöva följas upp i ett par fall. Frågan är också hur dessa frågor hanteras hos alla de ensamföretagare som bedriver friserverksamhet i kommunen.

I kommunen finns en grossist som levererar produkter till många av de frisersalonger som har inspekterats i detta projekt. Det skulle vara värdefullt att genomföra en inspektion hos grossisten, "källan" till många av de produkter som används eller säljs hos kommunens frisersalonger.

Den sammanfattande bedömningen är därför att projektet bör få en fortsättning nästa år där nya frisersalonger plockas in och en uppföljning av redan inspekterade frisersalonger görs där behov bedöms finnas. Grossisten bör också inspekteras som en del i det nya projektet.